

Sociální ekonomika

Studie

MPSV ČR

Prosinec 2009

Úvod

Český příspěvek byl vypracován experty Ministerstva práce a sociálních věcí a externími partnery participujícími na rozvoji sociální ekonomiky v ČR. MPSV je řídicím orgánem operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, hlavního nástroje podporujícího rozvoj sociální ekonomiky. Ministerstvo zastupuje ČR v síti “Network for Better Future of Social Economy” kde spolupracuje s dalšími členy z Finska, Vlámka, Lombardie, Polska, Švédska a Velké Británie (Anglie), kteří jsou zodpovědní za implementaci ESF ve svých zemích. Hlavním cílem práce je napomoci výměně zkušeností a podpořit sdílení znalostí mezi zúčastněnými zeměmi. Očekávaným výsledkem je kumulace informací o nejlepších strategiích a řešeních, které budou představeny na evropské úrovni a později poskytnuty členským zemím.

Zúčastněné instituce, řídicí orgány, mají unikátní příležitost sdílet své zkušenosti a znalosti v oblasti sociální ekonomiky, realizovat příklady dobré praxe nebo provádět experiment prostřednictvím program spolufinancovaných ESF.

Síť je zaměřena na následující oblasti sociální ekonomiky:

- Sociální franchising,
- Finanční nástroje a mechanismy rozdělování zdrojů subjektům sociální ekonomiky,
- Měření sociální přidané hodnoty a standardů kvality,
- Sociálně zodpovědné zadávání veřejných zakázek a public – social partnership,
- Veřejná podpora a služby obecného zájmu.

Následující studie byla vytvořena na základě veřejně dostupných informací, studií zaměřených na sociální ekonomiku. Většina z nich byla podpořena dřívějšími aktivitami ESF v ČR, především zastřešenými iniciativou EQUAL. Některé z nich představují výstupy výzkumů, které byly podpořeny v minulé programovací periodě především z vnějších veřejných zdrojů. Zjištění této studie mohou také poukázat na bariéry a omezení, která zapřičiňují selhávání podpůrných aktivit v oblasti sociální ekonomiky a oslabují další rozvoj sociálních firem a dalších entit. Výstupy napomohou připravit opatření, která změni nastavení institucionálního rámce a vytvoří příznivější prostředí pro aktivity sociální ekonomiky.

Sociální ekonomika v ČR

Cílem rozvoje sociální ekonomie je vytvoření vhodné základny pro rozvoj kvalitních místních služeb i nových ekonomických aktivit, které povedou k růstu zaměstnanosti a odrazí se v kvalitě života. Sociální ekonomika může přinést nová pracovní místa pro skupiny obyvatelstva, které jsou nejvíce ohroženy na trhu práce. Nová pracovní místa mohou být spojena s rozvojem sociálně zdravotních služeb, služeb pro závislé členy v společných domácnostech, avšak neměl by to být jeden z hlavních cílů. Podnikatelské aktivity sociální ekonomiky by měly uspokojit potřeby a rozvoj služeb i v jiných oblastech života komunity. Služby spojené se sociální ekonomikou jsou poskytovány nejčastěji drobnými podnikatelskými subjekty a velmi často také neziskovým sektorem.

Rozšíření sociální ekonomiky na další oblasti služeb a potřeb lokálního společenství by mohl být jeden ze způsobů jak naplnit širší pojmání sociální ekonomiky a její prezentace veřejnosti, jako účinného i ucelenějšího modelu podnikatelských aktivit v současnosti. To by významně přispělo k větší podpoře ze strany nejen lokálních společenství, ale otevřelo by zájem také celé společnosti a v neposlední řadě by podnítilo větší odvalu politiků, bankéřů a dalších aktérů spojených s podnikatelskými aktivitami. Kromě legislativy, která není zásadní bariérou rozvoje sociální ekonomiky, je další překážkou neschopnost využívání stávajících finančních nástrojů. Stimulem by byla adaptace současných či vytvoření nových nástrojů a mechanismů, které budou přímo určeny subjektům sociální ekonomiky. Jednou z cest je vytvoření produktů, které budou kombinovat soukromé a veřejné prostředky, vytvoří prostor pro poskytování záruk a zvýhodněných úvěrů apod. Ty by měly významnější měrou přispět k rozvíjení této ekonomiky na místní úrovni, což by mnohem silněji podpořilo podporu řešení místních sociálních problémů a finanční podpora by byla také snadněji kontrolována ze strany lokální reprezentace i celých komunit. Těmto otázkám by měla být také věnována větší pozornost, neboť lokální bankovníctví v našich podmínkách nemá dobrou pozici, především pro negativní obraz, který získala v 90. letech, kdy ne vždy s jasným programem a častým zneužíváním tohoto bankovníctví pro klientelistické a korupční jednání. Důsledkem je malá důvěra široké veřejnosti.

Ke specifické formě omezení (bariéře) rozvoje sociální ekonomiky patří také přístup politické, odborné a do značné míry také široké veřejnosti, který je spojován spíše s obdobím před rokem 1989 v tom smyslu, že sociální ekonomika je mnohdy označována za formu hledání tzv. třetí cesty sociálního rozvoje. Je to dáno především tím, že mnohé organizace působící v minulosti se začínají orientovat na tento typ aktivit a pro své působení v minulém systému nezbuzují mnoho důvěry politiků i občanů. Je třeba poznamenat, že také tato bariéra je v současné době pouze naznačena, neboť neexistuje příliš adekvátních studií, které by tento problém dostatečně analyzovaly.

Neopomenutelné bariéry, které mohou ovlivňovat pomalejší rozvoj sociální ekonomiky, jsou spojeny s metodickými nástroji, které souvisejí s úrovní a možnostmi vzdělávání podnikatelů, zejména těch, kteří působí v neziskovém sektoru nebo i oblastech malého a středního podnikání. Mnohdy výuka na různých stupních vzdělávání nepřipravuje žáky a studenty na možné samostatné podnikatelské aktivity (jako např. v Německu, kde studenti mohou absolvovat kurz: „zaměstnám se sám“.) Tento typ vzdělávání by mohl být předmětem diskuzí na různých úrovních společenského, vzdělávacího i politického života, neboť by přispěl k řešení problémů na trhu práce v lokalitách a regionech, které se potýkají s nezaměstnaností. Rovněž tyto otázky bude třeba do budoucna sledovat a na základě konkrétních studií přispět k rozvoji tohoto typu vzdělávání a také rozšířit možnosti vzdělávání v souvislosti s rozvojem celoživotního vzdělávání v ČR. Významným rozvojovým potenciálem by byla podpora vzdělání osob, které by se chtěly zapojit do podnikání, které by odpovídaly možnostem a potřebám lokálních komunit. Otázkou je, zda podpora a rozvoj kvalifikace patří v českých podmínkách mezi efektivní aktivity, mnohdy jsou tyto kurzy a různé formy rekvalifikací realizovány bez patřičného odborného zázemí. Jeden z nástrojů, který by významně přispěl k podpoře i rozvoji sociálního podnikání a rozvoji sociální ekonomiky je stimulace a provázání s programovými dokumenty obcí, mikroregionu i regionů, které reagují na konkrétní potřeby lokálního i regionálního společenství. Tento nástroj strategického řízení legitimizuje podporu vybraných (podnikatelských) aktivit a představuje nástroj pro jejich stimulaci. Obsahuje vazby na finanční a další nástroje umožňující rozvoj subjektů sociální ekonomiky. V podmínkách ČR se začíná uplatňovat především v oblasti sociálních služeb a mohlo by se rozšířit také o další segmenty trhu např. bankovní, obchodnické, řemeslnické i poradenské a další. Jedná se o služby, které v konkrétním prostředí lokálních komunit jsou

nedostatečné nebo chybí úplně. Aktéři, kteří se podílejí na těchto dokumentech společně vyjednávají a spolupracují na řešení sociální situace obce nebo kraje a to by mělo být impulzem pro podnikatelské subjekty sociální ekonomiky, aby mnohem účinněji spolupracovaly s lokální komunitou, s jejími významnými aktéry. Každá z těchto skupin má své vlastní hodnoty, priority, představy či přání a má je podložené argumenty, které se opírají o její specifické zkušenosti, výzkumy, rozbory a názory. V každém případě by tato metoda mohla přispět k nalezení společného jmenovatele různých forem podnikatelských aktivit i jejich efektivního fungování. Zpracovaný strategický dokument umožňuje obcím, jejich svazkům či krajům získávat zdroje ve formě dotací od státu a zvyšovat efektivitu jejich využití. Nesporně největším přínosem je zvýšení dostupnosti a kvality služeb, požadovaných komunitou.

Veřejná správa, zejména územní samospráva, může podpořit v rámci svých samosprávných kompetencí na lokální a regionální úrovni rozvoj sociálního podnikání především v oblastech, které se prolínají se záměry podnikatelských subjektů. Veřejná správa – území samospráva (obce, města, kraje), by mohla iniciovat činnost sociálních podniků na základě specifických potřeb občanů vyjádřených v průběhu volebního procesu a konkretizovaného na základě komunitního plánu. Soulad cílů sociálních podniků s cíli veřejnoprávní korporace motivuje veřejný sektor ke zlepšení podnikatelského prostředí. Rozvinutá sociální ekonomika umožňuje zlepšení efektivity a hospodárnosti veřejných služeb a zároveň přináší úsporu veřejným rozpočtům. Činnost sociálních podniků může rovněž doplňovat a rozšiřovat aktivity realizované veřejným sektorem v území, které jsou však limitovány dostupností zdrojů, respektive výběrem daní na celostátní úrovni.

Existuje objektivní potřeba změny současného stavu, neboť rozvoj sociální ekonomiky v ČR je velmi pomalý, dynamika pokulhává nejen za vývojem v západní Evropě, ale také v některých nových členských zemích EU, které měly stejnou či podobnou tradici.

Sociální ekonomika v ČR má především na venkově dlouhou tradici. Česká kulturní a hospodářská identita na území Habsburské říše byla založena na dobrovolných aktivitách občanské společnosti, vytvářena aktivní činností malých a středně velkých podniků, výrobních a spotřebních družstev, vzájemných či obecních záložen a kempeliček. Řada, později velmi známých českých společností, byla původně podporována malými finančními institucemi, některé klíčové s nimi měly úzké vztahy. Situace pokračovala též ve 20. a 30.

letech, činnost některých družstev a vzájemných společností se posílila v průběhu krize. Po 2. světové válce a převratu v roce 1948, začal stát expandovat do občanského, sociálního a hospodářského prostoru, což vyústilo v přímou kontrolu nebo likvidaci tradičních družstev a vytváření nových forem družstevnictví zaměřených na sdružení samostatně hospodařících rolníků a malých živnostníků. Tyto nové subjekty ztratily mnoho typických znaků sociální ekonomiky, jako je nezávislost nebo autonomie v rozhodování. V průběhu tohoto období dominovala především výrobní družstva (invalidů), zemědělská a bytová družstva. Tradice sociální ekonomiky byla přerušena na 50 let. Po sametové revoluci demokratický režim nebyl schopen na starší tradici navázat.

Nová situace nastala v polovině minulého desetiletí, poté co došlo ke sdílení informací o tomto fenoménu v rámci pracovních skupin, sítí a pilotních projektů podpořených OECD, EU, či některými soukromými nadacemi, jako je Open society fund. Koncept sociální ekonomiky je nyní diskutován na expertní úrovni – akademiky, výzkumníky, tvůrci politiky, zástupce třetího sektoru, především sociálně zaměřenými NNO.

Debata je ovlivněna zkušenostmi s negativními zásahy veřejného sektoru, byrokratickým chováním a centralismem, který vyústil do obráceného extrému – opomíjení veřejné a sociální odpovědnosti na místní úrovni. Později to byly špatné zkušenosti s fungováním vzájemných spořitelních a úvěrových družstev v 90. letech, jejichž legitimita byla založena na kolektivním povědomí o roli těchto institucí ve veřejném a ekonomickém životě obcí před 2. světovou válkou. Kolaps těchto finančních institucí - potencionálních alternativ vůči velkým bankám vedl ke ztrátě sociálního kapitálu a snížení podpory sociální ekonomiky jako takové.

Pro podporu sociálních/komunitních aktivit v oblastech, které sama veřejná správa, zejména územní samospráva, nemůže z různých důvodů pokrýt, je nutné vytvořit prostor pro větší komunikaci. Tato vzájemná spolupráce může přinést užitek jak pro podnikatele z oblasti sociální ekonomiky, tak i pro všechny členy lokálního společenství. Ti by získali kvalitní služby a vytvořila by se vhodná základna pro rozvoj kvalitních místních služeb i nových ekonomických aktivit v území, což by také přineslo nové možnosti pro vytváření pracovních míst a podstatně by ovlivnilo zlepšení kvality života na úrovni lokálního a regionálního společenství. První příklady sociálního podnikání je možno nalézt například v jižních Čechách,

či ve středních Čechách i Praze, Ústí na Labem. Ze své podstaty se však nejedná o klasické sociální firmy; spíše se jedná o aktivity třetího sektoru, neziskových organizací.

Regulatorní a institucionální opatření – zahrnující i finanční pobídky jako jsou účetní a daňové výhody, nejsou doposud nastaveny tak, aby podporovaly podniky a organizace sociální ekonomiky. Možnosti využití speciálních opatření legislativy v oblasti veřejných zakázek nebo veřejné podpory v praxi jsou ve skutečnosti omezené. Nedostatek zkušeností a nízká institucionální podpora změřená na diseminaci informací o dobré praxi či na zvýšení kapacity ústí v řídké využívání těchto speciálních úprav.

V ČR podobně jako v jiných zemích probíhá debata na téma co je ve skutečnosti sociální ekonomika. Které koncepty a přístupy jsou využitelné v českém prostředí a v souladu s tradicí. Problémem je doposud omezené podvědomí o sociální ekonomice mezi veřejnými a soukromými aktéry. Debata akceleruje a stává se intenzivnější. Byly vytvořeny sítě pro šíření informací, vymezení základních znaků včetně terminologie. Nejdůležitějším vnitřním úkolem je užívat stejná slova tak aby bylo možné vysvětlovat vnějším skupinám co to či ono znamená – koncept sociální ekonomiky, sociální firmy, sociální podnik.

Současná debata upřednostňuje sociální podniky jako subjekty provozující ekonomickou aktivitu – vytváření a prodej výrobků s širším cílem zapojení sociálně vyloučených nebo potencionálně vyloučených osob. Na druhé straně zde může být užito širší definice sociálního podnikání s primárně společenskými, komunitními cíly. To vlastně znamená, že jde o podnikání zohledňující sociální a environmentální cíle. Sociální podniky by měly zohlednit své sociální a environmentální hlediska do všech aktivit, které dělají. Jejich hlavním cílem by mělo být vytvářet zisk pro další naplnění sociálních a environmentálních cílů, spíše než maximalizace výnosů kapitálu.

Neziskové organizace chápou sociální podnikání v rovině zaměstnávání zdravotně postižených, případně sociálně vyloučených a také se tímto směrem zaměřují (viz např. studie Sociální firma – výzva podnikání 21. století, zpracovaná Fokus Praha o. s., podpořeného z ESF. Záměrem projektu bylo hledání možností uplatnění osob znevýhodněných na trhu práce, vytváření nových pracovních míst pro tyto osoby, nalézt inovativní řešení, které by odráželo potřeby různých cílových skupin ohrožených na trhu práce. Projekt reagoval na potřebu vytvoření alternativního uplatnění na trhu práce pro lidi

obtížné zaměstnatelné a ověřuje sociální firmu jako schůdný model pro různé cílové skupiny. V Praze existuje 6 výrobních družstev invalidů a dalších cca 30 firem zaměstnávajících více než 50 % osob se zdravotním postižením. Tyto podniky, které podnikají v plně tržním prostředí, by měly plně ovládat manažerské dovednosti. Zde je prostor veřejného sektoru a soukromých iniciativ pro posílení jejich pozice na trhu, udržení konkurenceschopnosti. Manažerské dovednosti, které respektují teoretické a praktické poznatky z řízení podniků a využívat také marketing území. Reflektování užších sociálních cílů představuje pouze jednu z dimenzí sociální ekonomiky.

V posledních pěti letech aktivity ESF v ČR aktivizovaly diskuzi o rozvoji sociální ekonomiky. Např. V předchozí programové period podpořila iniciativa EQUAL řadu aktivit zaměřených na šíření informací, naplnění výzkumných potřeb a posílení pozic klíčových aktérů.

Iniciativa společenství EQUAL (II. Priorita: Rozvoj podnikání) byla jediným programem, který ve svých oblastech podpory jasně hovořil o sociální ekonomice a podporoval aktivity z oblasti sociálního podnikání. Národní tematická síť B – Proces zakládání podniků a podpora individuálního podnikání sdružovala projekty, které se zaměřovaly na podporu podnikání znevýhodněných osob (tj. Žen po mateřské dovolené, osob starších 45 let, osob se zdravotním postižením, absolventů atd.), což je princip sociálního podnikání. Národní tematická síť C – Posilování sociální ekonomiky, zejména komunitních služeb hlavně sdružovala projekty, které měly za cíl posilovat sociální ekonomiku v ČR.

V červnu 2007 byla ustavena národní expertní skupina pro sociálně-ekonomické aktivity (NESEA), jejímiž členy se stali zástupci některých rozvojových partnerství sdružených v NTS C a přizvaní odborníci, kteří se zabývají sociální ekonomikou (zástupci projektu EQUAL č. 82 Podpora vzniku a rozvoje sociálních družstev, zástupci akademické sféry a nadací). V průběhu práce NESEA probíhala nejprve debata o ideální podobě sociální ekonomiky v kontextu EU a posléze se diskuze zaměřila na aplikovatelnost evropského modelu na české podmínky. Hlavním výstupem práce skupiny bylo definování principů a standardů sociálního podniku, které musí naplňovat každý sociální podnik bez ohledu na právní formu. Skupina vypracovala také návrhy definic dalších základních pojmů.

Sociální ekonomika

Jedná se o souhrn autonomních soukromých aktivit, uskutečňovaných různými typy organizací, jejichž cílem je služba členům nebo místní komunitě především prostřednictvím podnikání. Sociální ekonomika je orientovaná na řešení otázek zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje. Vzniká a rozvíjí se na konceptu trojího prospěchu - ekonomického, sociálního a environmentálního. Sociální ekonomika umožňuje občanům aktivně se zapojit do rozvoje regionu. Vytváření zisku/přebytku sociálního podniku je žádoucí, není však primárním cílem. Případný zisk je přednostně užíván k rozvoji aktivit organizace a pro potřeby místní komunity. Vnitřní vztahy v sociálních podnicích směřují k maximálnímu zapojení členů/pracovníků do rozhodování a k samosprávě, vnější vztahy s okolím posilují sociální kapitál. Právní forma subjektů sociální ekonomiky není rozhodující, principiálním je sledování obecně prospěšných cílů uvedených ve stanovách. Subjekty sociální ekonomiky jsou sociální podniky a organizace podporující jejich činnost v oblasti vzdělávání, poradenství a financování.

Sociální podnikání

Sociální podnikání řeší prostřednictvím samostatné podnikatelské aktivity a účasti na trhu otázky zaměstnanosti, sociální soudržnosti a místního rozvoje. Svou činností podporuje solidární chování, sociální začleňování a růst sociálního kapitálu zejména na místní úrovni s maximálním respektováním trvale udržitelného rozvoje.

Sociální podnik

Sociálním podnikem se rozumí „subjekt sociálního podnikání“, tj. právnická osoba nebo její část nebo fyzická osoba, které splňují principy sociálního podniku; sociální podnik musí mít příslušné živnostenské oprávnění.

Sociální firma

Sociální firma je konkurenceschopný podnikatelský subjekt působící na běžném trhu, jehož účelem je vytvářet pracovní příležitosti pro osoby výrazně znevýhodněné na trhu práce a k tomu jim poskytovat přiměřenou pracovní a psychosociální podporu. (Fokus).

Na podporu sociální ekonomiky a sociálního podnikání byla nově ustavena Tematická síť pro rozvoj sociální ekonomiky (TESSEA). Tato názorová platforma, jejímž účelem je prosazovat koncept sociální ekonomiky a sociálního podnikání v podmínkách ČR, bude sdružovat a společně zastupovat zájmy svých členů a příznivců. Jsou jimi organizace i jednotlivci, kteří chtějí podporovat rozvoj sociálního podnikání v ČR. TESSEA je názorovou platformou právnických i fyzických osob, které uznávají základy, význam, vliv, priority a znaky sociální ekonomiky a chtějí společně podporovat rozvoj sociálního podnikání v ČR. Nemá právní subjektivitu, k prosazení svých cílů využívá dobrovolné iniciativy svých členů, případně projektů a dalších nástrojů, jejichž nositeli jsou konkrétní členové. Posláním TESSEA je prosazování konceptu sociální ekonomiky a sociálního podnikání v podmínkách ČR, zejména vytvořením a rozvíjením modelu infrastruktury pro jeho rozvoj, zahrnující oblasti osvěty, vzdělávání, podpory, financování a výměny zkušeností na národní i mezinárodní úrovni a jeho prosazování do koncepcí, strategií a politik.

Současné programové období nabízí podporu z obou strukturálních fondů – ESF, ERDF. Evropský sociální fond přispívá k oblasti podpory „Podpora sociální integrace a služeb“ v Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Aktivity tohoto programu jsou mimo jiné zaměřené na rozvoj sociální ekonomiky, podporu zapojení osob sociálně vyloučených či ohrožených sociálním vyloučením (především postižených osob, dětí, mládeže, etnických skupin, osob z jiného sociokulturního prostředí, imigrantů a uprchlíků, osob po výkonu trestu, atd.) zahrnující podporu a sociálních podniků a firem. OPLLZ je zodpovědné za řízení tohoto programu.

Evropský fond pro regionální rozvoj spolufinancuje oblast podpory „Služby v oblasti sociální integrace“, aktivity c) investiční podpora poskytovatelům sociálních služeb, zaměstnavatelů a dalších subjektů prostřednictvím rozšiřování a využívání nástrojů sociální ekonomiky v rámci Integrovaného operačního programu. Aktivity tohoto programu jsou mimo jiné zaměřeny na nové podnikatelské aktivity 1) spojené se zaměstnáváním osob znevýhodněných cílových skupin, 2) osoby samostatně výdělečně činné, které jsou členy těchto znevýhodněných skupin, 3) zajištění veřejných služeb v regionu, kde je minimálně 75 % uživatelů veřejných služeb zastoupeno osobami ze znevýhodněných skupin.

Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo pro místní rozvoj, avšak administrace těchto aktivit je delegována na MPSV.

Čerpání z obou programů je možné kombinovat. Kontinuální výzvy pro předkládání projektů byly otevřeny na jaře 2009.

Sociální franchising

1. Současný (dosažený) stav v území/zemi. Jak je problematika chápána?

Franchising je v souladu s obchodním právem mechanismus prodeje zboží a služeb, založený na úzké a dlouhé spolupráci mezi právně a finančně oddělenými a nezávislými podnikatelskými subjekty. Poskytovatel franchisi vlastní prodejní strategii, obchodní značku, která poskytuje uživateli právo provádět podnikatelskou aktivitu v souladu konceptem poskytovatele.

Sociální franchising, který se objevil v některých evropských zemích, je především založen na tom, že poskytovatel nezískává přímo žádné finanční výhody z podpory uživatele, který tedy vystupuje pod značkou poskytovatele, využívá jeho podnikatelský formát, zkušeností a dovedností, prodejních modelů.

Sociální franchising může výrazně přispět ke zvýšení podílu sociálních podniků a družstev v celé Evropě. Sociální franchising může napomoci provádět a ekonomické aktivity zaměřené na naplnění sociálních cílů, sociální začleňování na trhu práce potencionálně vyloučených osob, aktivizaci místních společenství především na venkově. Obecně ČR má dílčí zkušenosti s využitím franchising. Využití tohoto konceptu se objevilo v oblasti rychlého stravování, prodeje paliv (čerpací stanice). Franchising je někdy využíván i v oblasti maloobchodu.

2. Legislativní a finanční nástroje napomáhající rozvoji

Český právní systém neobsahuje zvláštní ustanovení týkající se ekonomických aktivit zahrnutých pod označení franchising nebo sociální franchising. Podmínky dohody mezi poskytovatelem a uživatelem jsou regulovány obecně platnými právními předpisy, zejména občanský a obchodním zákoníkem. Neexistuje žádná právní úprava týkající se podpory

využívání franchisingu, finančních zdrojů či nástrojů, účetní či daňové praxe.

3. Příklady dobré praxe

Skutečné zkušenosti s využitím tohoto nástroje jsou malé. Na druhé straně jsou zde pokusy využívat značky veřejných korporací (municipalit) pro veřejně prospěšné aktivity realizované soukromými subjekty. Byla vytvořena příručka týkající se vytváření sociálních družstev obcemi spolupracujícími v dobrovolném svazku obcí. Tato družstva by se zabývala uspokojením typických komunálních potřeb, jako je úklid a čištění veřejných prostor, péče o veřejnou zeleň, umožňující zaměstnávání znevýhodněných a nezaměstnaných osob. Cílem projektu bylo nastartovat mechanismus sociálního podnikání a vytvořit udržitelné pracovní příležitosti¹.

4. Bariéry dalšího rozvoje

Obecně neexistují legislativní bariéry. Chybí institucionální podpora.

5. Návrhy řešení

Sdílení znalostí o možnostech využívání této formy sociální ekonomiky. Představení příkladů dobré praxe činnosti těchto subjektů, jejich schopnosti naplnit potřeby společnosti a komunity, ukázat praktické vztahy mezi poskytovatelem a uživatelem franchisy a objasnit roli poskytovatele.

6. Aktéři, kteří by měli být zahrnuti, agendy, aktivity, sítě a události, expertní střediska, kteří mají vztah k hlavnímu cíli a je možné s nimi navázat spolupráci

Bylo by užitečné vytvořit silné vazby mezi sdruženími malých a středních podniků a Hospodářskou komorou. Svaz českomoravských výrobních družstev má silnou pozici v národní diskuzi týkající se rozvoje sociální ekonomiky. Mohly by se zapojit do šíření znalostí o možnostech využití tohoto nástroje.

7. Vazby na operační programy ESF

Toto téma dosud není podporováno strukturálními fondy, avšak je zde potenciál jej

¹ Sociální družstvo a podnik, Svaz českomoravských výrobních družstev, <http://www.scmvd.cz/equal/>; projekt byl financován iniciativou EQUAL, řízenou MPSV.

zviditelnit jako jedno z témat pracovních skupin organizovaných tematickými sítěmi ESF. Následně by došlo ke sdílení dobré praxe mezi partnery z různých států a regionů, rozšíření informací mezi další aktéry (zástupci podnikové sféry, představitelé veřejné správy na národní, regionální a místní úrovni, třetí sektor).

Je zde možnost vytvořit systém pobídek či podpor spolufinancovaných ze současných programů ESF nebo ERDF, které budou zaměřeny na rozšiřování zkušeností.

8. Další specifické otázky

-

Sociálně zodpovědné zadávání veřejných zakázek a public-social partnership

1. Současný (dosažený) stav v území/zemi. Jak je problematika chápána?

Všechny dodávky, služby nebo stavební práce ve veřejném sektoru nebo financované z veřejných zdrojů jsou realizovány prostřednictvím veřejných zakázek. Pravidla, formy a procedury výběru dodavatelů a uzavírání dohod s dodávajícími subjekty jsou upraveny v zákonu o veřejných zakázkách. Od 1. července 2006 jsou veřejné zakázky realizovány dle zákona č.136/2007 Sb., o veřejných zakázkách. Hlavní principy zákonné úpravy veřejných zakázek a koncesí vycházejí ze smlouvy o založení evropských společenství a z evropských direktiv o veřejných zakázkách. Tento zákon zajišťuje přenos směrnic 2004/17/EC a 2004/18/EC do českého právního řádu.

Principy transparentnosti, rovného přístupu, zákazu diskriminace, vzájemné komunikace či proporcionality jsou tímto zákonem upraveny. Hlavním cílem zákona je zajistit efektivnost a hospodárnost výdajů z veřejných zdrojů. Nejdůležitějším cílem, kterého by mělo být dosaženo, je vytvoření pevných podmínek pro uzavírání smluv ze strany veřejných zadavatelů, které jsou financované z veřejných zdrojů. Tyto podmínky nesmějí ovlivnit pravidla hospodářské soutěže a konkurenční prostředí mezi jednotlivými hospodářskými subjekty. Úkolem tohoto zákona je komplexně upravovat oblast veřejných zakázek v ČR ve vazbě na evropské právo. V souladu s evropskými nařízeními je snahou vytvořit moderní, flexibilní a jednoduchý legislativní rámec pro veřejné zakázky a koncese. Tento zákon obsahuje ustanovení Evropských společenství (respektive EU) a stanovuje procedury udělování veřejných zakázek, nastavení veřejné soutěže, dohled nad dodržáním pravidel vyplývajících ze zákona, podmínky pro vedení seznamu schválených dodavatelů, systém certifikovaných hospodářských dodavatelů.

Posuzovaná kritéria sledovaná v rámci výběrového řízení obsahují v případě veřejných zakázek kvalitativní a cenové hledisko. Avšak evropské právo poskytuje možnost uplatnit další sociální kritéria ze strany zadavatele, pokud neporuší svobodu volného výběru. Možnost zohlednění sociální a environmentální doložky je nutné upravit v národní legislativě.

Iniciativa EQUAL podpořila výzkumný projekt zaměřený na změnu přístupu k veřejnému financování a zadávání veřejných zakázek. Tento projekt zkoumal aktivity několika desítek veřejných zadavatelů, jejich aktivitu při zahrnování sociálních a

environmentálních kritérií do zadávací dokumentace. Žádný ze zkoumaných subjektů nepotvrdil využití těchto kritérií.

Diskuze o sociálně zodpovědném zadávání veřejných zakázek byla podpořena řadou dalších projektů zaměřených na analýzu českého právního řádu a posouzení praktického využití příslušných ustanovení.²

Open society fund, česká pobočka, realizuje projekt podpora sociální ekonomiky a sociálních podniků prostřednictvím úpravy podmínek veřejného zadávání zakázek, který se zaměřuje na posouzení procesu zadávání veřejných zakázek obsahující sociální kritéria na místní úrovni. Snahou bylo vytvoření praktické příručky popisující uvedený proces s využitím vybraných zkušeností zemí EU. Omezený počet využitelných příkladů vedl ke změně metodiky zaměření projektu na detailní analýzu zadávání veřejných zakázek v několika městech. Generalizace učiněných zjištění však není možná, finální výstupy popisují nynější stav legislativy v oblasti zadávání veřejných zakázek a ojedinělé příklady z praxe.

Termín public-social partnership není v českém kontextu zažitý, na druhé straně partnerský přístup zahrnující také veřejně soukromá partnerství – v širším významu včetně spolupráce s neziskovými organizacemi, je široce užíván. Komunitní plánování zahrnující i komunitní plánování sociálních služeb na lokální úrovni typicky vychází z tohoto přístupu.

2. Legislativní a finanční nástroje napomáhající rozvoji

Možnost uplatnění sociálních a environmentálních hledisek je obecně umožněno dle směrnice 2004/17/EC Evropského parlamentu a Rady z 31. března 2004, koordinujícího průběh veřejného zadávání v případě subjektů působících v oblasti vody, energií, dopravy a veřejných služeb a směrnice 2004/18/EC Evropského parlamentu a Rady z 31. března 2004, upravujícího průběh zadávání veřejných zakázek stavebních prací, dodávek a služeb.

Česká legislativa prostřednictvím zákona č. 137/2007 Sb., o veřejných zakázkách v platném znění, umožňuje dle § 44 [Zadávací dokumentace](#) odst. 7 využívat sociální nebo

² Srovnávací analýza modelů sociální ekonomiky v EU a možnosti jejich aplikace v ČR, konsorcium Greater London Enterprise (GLE) – REDECo, <http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=1367>.

Nový Prostor, o.s. Program Zadávání veřejných zakázek v rámci projektu H/R/D/I – Human Resources Development Interface / Prostředí pro rozvoj lidských zdrojů (www.hrdi.cz, www.public-procurement.cz).

- J. Taišl: [Možnosti sociálního podnikání v rámci právní úpravy zadávání veřejných zakázek v evropském a českém právu](#),

- J. Taišl: [Sociální podnikání a veřejné zadávání dle britské metodiky „Social Issues in Purchasing“](#),

- Z. Drlík: [Změna přístupu k veřejnému financování a k zadávání veřejných zakázek v ČR](#)).

<http://www.public-procurement.cz/tiki-index.php?page=Pr%C3%A1vn%C3%AD%20anal%C3%BDzy%2Fstudie>

environmentální kritéria. „V případě veřejné zakázky na služby či na stavební práce může zadavatel v zadávací dokumentaci uvést správní orgán nebo jiný subjekt, u kterého mohou dodavatelé získat informace o povinnostech vyplývajících ze zvláštních právních předpisů týkajících se ochrany zaměstnanců a pracovních podmínek, ochrany životního prostředí nebo daní platných v místě, ve kterém mají být poskytnuty služby nebo provedeny stavební práce a které se vztahují k těmto službám nebo stavebním pracím; dodavatel musí tyto informace při vypracování nabídky zohlednit a tuto skutečnost uvést v nabídce.“ Možnost využití dodatečných sociálních kritérií ze strany veřejného zadavatele umožňuje zúžit okruh potencionálních dodavatelů, zdůraznit společenské/komunitní cíle.

Speciální úprava je dána § 101 odst. 1 a 2 pro ekonomické subjekty zaměstnávající více než 50% postižených osob³. Podobně jako v předešlé situaci tato úprava umožňuje preferenci subjektu zaměstnávající postižené osoby tím, že sníží rozsah potenciálních dodavatelů. Zaostření na tyto dodavatele může vyústit ve snížení finální ceny.

3. Příklady dobré praxe

Open society fund, česká pobočka, identifikovala několik případů zadání veřejných zakázek na lokální, municipální úrovni ve středních a východních Čechách, které obsahovaly sociální cíle. Většina z nich se týkala dodávky výrobků/zboží (jako např. čerstvé maso do školních jídelen) obcím či obcemi řízeným subjektům. Vedle dosažení cílů komunity obce rovněž dosáhly výrazných úspor v důsledku nižších cen.

4. Bariéry dalšího rozvoje

V ČR neexistují institucionální ani organizační bariéry pro uplatnění sociálních nebo komunitních hledisek v zadávacích dokumentacích. Limity jsou dány současnou praxí a obavami vyhledávatelů z porušení zákona.

³(1) Stanoví-li tak zadavatel v oznámení či výzvě o zahájení zadávacího řízení, může se zadávacího řízení účastnit pouze dodavatel, který provozuje chráněnou pracovní dílnu nebo na něž se vztahuje program zaměstnanosti, na jehož základě dodavatel zaměstnává více než 50 % osob se zdravotním postižením podle zvláštního právního předpisu (§ 67 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) z celkového počtu zaměstnanců dodavatele.

(2) Skutečnost, že dodavatel zaměstnává více než 50 % osob se zdravotním postižením podle odstavce 1, musí být dodavatelem uvedena v nabídce společně s potvrzeními nebo rozhodnutími orgánu sociálního zabezpečení, která se týkají osob se zdravotním postižením. V případě chráněné pracovní dílny předloží dodavatel v nabídce potvrzení úřadu práce či dohodu s úřadem práce podle zvláštního právního předpisu (§ 76 zákona č. 435/2004 Sb.).

Nízká úroveň znalostí, porozumění problematice a nedocení významu sociálních kritérií pro místní rozvoj a zaměstnanost je doprovázena nejistotou, což vede ke vzniku bariér při uplatnění tohoto přístupu. Dalším problémem je absence sdílení informací o dobré praxi, o příspěvku k efektivitě veřejných výdajových politik, o možnosti dosažení úspor. Zodpovědné úřady, včetně Ministerstva pro místní rozvoj, nejsou motivovány sbírat informace o případech dobré praxe a sdílet je s představiteli místní správy a dalšími regionálními aktéry. Neexistují metodiky ani doporučení týkající se implementace společenských či komunitních cílů, které by zvýšily schopnost veřejných zadavatelů tuto možnost využít.

5. Návrhy řešení

Sdílení znalostí o možnostech využívání této podpory rozvoje sociální ekonomiky. Představení příkladů dobré praxe, motivací obcí a měst sdílet své zkušenosti. Je možné otevřít diskuzi se zástupci Svazu měst a obcí ČR, sdružením starostů, Asociací krajů ČR a dalšími platformami zapojujícími představitele veřejné správy. Dalším návrhem je příprava metodiky, která by se týkala možností aplikace sociálních hledisek v průběhu zadávání veřejných zakázek.

6. Aktéři, kteří by měli být zahrnuti, agendy, aktivity, sítě a události, expertní střediska, kteří mají vztah k hlavnímu cíli a je možné s nimi navázat spolupráci

Bylo by užitečné vytvořit silné vazby mezi sdruženími malých a středních podniků, Hospodářskou komorou, se zástupci Svazu měst a obcí ČR, sdružením starostů, Asociací krajů ČR.

Ministerstvo pro místní rozvoj, oddělení veřejných zakázek a PPP, je zodpovědné za rozvoj institucionálního a legislativního rámce. Ministerstvo by mohlo organizovat šíření informací o zahrnutí sociálních a environmentálních kritérií do zadávacích dokumentací.

7. Vazby na operační programy ESF

Toto téma není zahrnuto do intervencí ESF v ČR, avšak aktivity zaměřené na Smart administration – spolufinancované z OPLZZ – by mohly být v tomto směru vhodně interpretovány. Program by mohl podpořit sdílení dobré praxe mezi partnery z různých oblastí, rozšíření informací mezi další aktéry (zástupci podnikové sféry, představitelé veřejné

správy na národní, regionální a místní úrovni, třetí sektor).

8. Další specifické otázky

-

Veřejná podpora a sociální služby obecného zájmu

1. Současný (dosažený) stav v území/zemi. Jak je problematika chápána?

Veřejná podpora a služby obecného zájmu představují nezávislou politiku Evropské unie. Legislativní rámec je dán primárním a sekundárním evropským právem. Veřejná podpora v ČR je podobně jako v ostatních zemích EU definována jako jakýkoliv prospěch podniků poskytnutý ze strany státu (ve skutečnosti veřejného sektoru) nebo ze státních (veřejných zdrojů), který zvyšuje výdaje nebo snižuje příjmy státu, který přináší zisky podniku, kterých by nebylo možné dosáhnout prostřednictvím normální ekonomické činnosti. Veřejná podpora se týká prospěchu, vyvolaného materiálně ekonomickými výhodami pocházejícími ze strany státu (veřejného sektoru), které jsou výběrové a dostupné konkrétnímu podnikateli nebo skupině podnikatelů. Veřejná podpora může být poskytnuta buď formou finanční podpory, nebo snížení závazků, častěji daňových závazků vůči státu. Veřejná podpora je poskytnuta podnikům, pokud jsou splněny všechny čtyři následující podmínky:

- je poskytnuta státem (veřejným sektorem) nebo pochází z veřejných zdrojů,
- je poskytnuta za zvýhodněných podmínek, než je běžné na trhu,
- je selektivní (podporuje určitý podnik nebo podniky nebo výrobu určitého zboží),
- narušuje nebo hrozí narušit soutěž a ovlivňuje obchodní výměnu mezi členskými státy EU.

České sociální podniky a sociální firmy jsou především malými a středními podniky. Co se týče pravidel veřejné podpory, která jsou na jejich činnost aplikována, jedná se především o blokové výjimky včetně mapy regionální podpory nebo pravidlo de minimis (které ovšem není chápáno jako veřejná podpora). Tyto formy nemusejí být notifikovány ze strany Evropské komise. De minimis je doplněna dočasnou výpomocí určenou pro překonání současné krize. Rozvojové aktivity, které jsou nyní podporovány především operačními programy financovanými z ERDF a ESF, umožňují využívat různé formy veřejné podpory dle povahy příjemce nebo přednostně využívají de minimis. Některé programy nebo výzvy omezily okruh možností. Některé programy zaměřené na MSP podporované z OPPI neumožňují použití de minimis nebo dočasné podpory. Na druhé straně dotace zaměřené přímo na rozvoj sociální ekonomiky v ČR poskytované prostřednictvím OPLLZ a IOP využívají pouze pravidlo de minimis.

Jiným problémem je možnost využití evropských pravidel, rozhodnutí Rady ze dne 28. listopadu 2005 o aplikaci článku 86 (2) smlouvy o ES týkající se kompenzací poskytovaných určitým podnikům sociální ekonomiky pověřených poskytováním služeb obecného ekonomického zájmu. Objevily se pochybnosti ohledně možnosti využití tohoto nařízení v rámci českého institucionálního a legislativního prostředí. Vedle problému porozumění termínu - jako je služba obecného ekonomického zájmu - je to především schopnost garantovat splnění všech administrativních povinností, které jsou nezbytným předpokladem pro využití tohoto rozhodnutí. Snahy využít tato ustanovení pro některé aktivity v oblasti zdravotní péče, které byly podpořeny ze strukturálních fondů, byly sporné.

2. Legislativní a finanční nástroje napomáhající rozvoji

Veřejná podpora je samostatnou politikou EU, která umožňuje pouze omezenou národní úpravu především technické a organizační povahy. Jedná se o:

- zákon č. 215/2004 [Sb., o úpravě některých vztahů v oblasti veřejné podpory a o změně zákona o podpoře výzkumu a vývoje, ve znění zákona č. 109/2009 Sb.](#),
- [zákon č. 319/2006 Sb., o některých opatřeních ke zprůhlednění finančních vztahů v oblasti veřejné podpory, a o změně zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.](#)

3. Příklady dobré praxe

Zahájení podpory sociální ekonomiky prostřednictvím OPLZZ a IOP přinese první příklady praktického použití těchto pravidel.

4. Bariéry dalšího rozvoje

Jedná se především o nedostatek znalostí o ustanoveních veřejné podpory mezi sociálními podniky stejně jako subjekty, které podporu poskytují. Subjekty sociální ekonomiky a jejich zastřešující organizace (družstva) nedisponují experty na tuto problematiku. Panuje nejistota ohledně využití statusu evropského družstva na území ČR, nejasná možnost využití opatření služeb obecného ekonomického zájmu subjektů sociální ekonomiky na území ČR; neexistuje definice sociálního podnikání ve vazbě na veřejnou podporu. Nejsou zde institucionální návrhy ani opatření na posílení kapacity, které by podpořily vytvoření rámce pro využívání opatření služeb obecného ekonomického zájmu

subjektů sociální ekonomiky na území ČR.

5. Návrhy řešení

Je nezbytné sdílet informace o praktickém využívání veřejné podpory v jednotlivých členských zemích EU prostřednictvím sítí sociální ekonomiky, sdílet znalosti o veřejné podpoře v kontextu sociální ekonomiky, předkládat příklady praxe, způsoby realizace. Je možné otevřít diskuzi mezi ministerstvy – MPSV, MMR, a se zástupci regionálních aktérů, jako jsou Svaz měst a obcí ČR, Asociace krajů ČR na toto téma. Dalším návrhem je příprava metodiky, které by se týkala praktické aplikace veřejné podpory, způsobů poskytování podpory a možnosti získání statusu služeb v obecném ekonomickém zájmu.

6. Aktéři, kteří by měli být zahrnuti, agendy, aktivity, sítě a události, expertní střediska, kteří mají vztah k hlavnímu cíli a je možné s nimi navázat spolupráci

Bylo by užitečné vytvořit silné vazby mezi MMR, MPSV a ÚOHS na jedné straně a se zástupci malých a středních podniků, Hospodářské komory, Svazu měst a obcí ČR, sdružením starostů, Asociací krajů ČR na straně druhé, které by umožnily sdílet informace.

7. Vazby na operační programy ESF

Toto téma není zahrnuto do intervencí ESF v ČR, avšak aktivity zaměřené na Smart administration – spolufinancované z OPLZZ – by mohly být v tomto směru interpretovány. Program by mohl podpořit sdílení dobré praxe mezi partnery z různých oblastí, rozšíření informací mezi další aktéry (zástupci podnikové sféry, představitelé veřejné správy na národní, regionální a místní úrovni, třetí sektor).

8. Další specifické otázky

-

Měření sociální přidané hodnoty a standard kvality

1. Současný (dosažený) stav v území/zemi. Jak je problematika chápána?

Podobně jako v jiných zemích v současné době dominuje v oblasti metodiky důraz na měření dopadu na sociální ekonomiku. Jedním z hlavních nástrojů je metodika Social Return of Investment (SROI). Tento nástroj patří do široké skupiny sociálních měřících metod, které byly vyvinuty v průběhu poslední dekády. Metoda SROI pochází z Velké Británie; důvodem jejího vzniku bylo prošetřit, jak by mohla být veřejná politika zlepšena sledováním a hodnocením úspor na úrovni místních společenství. Dnes se rozšiřuje v ostatních evropských zemích včetně ČR.

SROI je možné aplikovat nejen na oblast sféry investování místních podniků, ale též na další oblasti politiky. SROI analýza vyúsťuje do sociální hodnoty, která obsahuje sérii hodnot – ekonomické, sociální, environmentální (Tripple bottom line). Ačkoliv je založena na využití tradičních finančních a ekonomických nástrojů jako je cost benefit analýza, SROI rozšiřuje tento přístup zahrnutím dalších hledisek, vztahujícím se k aktérům – investoru (státu) a především k těm, kteří poskytují a využívají služby⁴. Využití metody SROI má širší politický kontext, především obsahuje vztah mezi ekonomickým rozvojem a regionální nerovností. Také další nástroje pro měření sociální přidané hodnoty jsou testovány v českém prostředí, jedná se o místní multiplikátor, total quality management⁵.

Dalším tématem diskutovaným českou společností je stanovení sociální přidané hodnoty. Tento přístup odráží principy a charakteristiky komunity a je spojený s posouzením chování konkrétní firmy v rámci místního sociálního prostředí. Je obecně obtížné stanovit a složité měřit velikost sociální přidané hodnoty. Vysoká úroveň sociální přidané hodnoty zahrnuje zvýhodnění zaměstnávání původně nezaměstnaných nebo nezaměstnatelných osob, dosažení kvalifikace pro dříve nekvalifikované osoby, rozšíření pracovních příležitostí, rozvoj služeb na místní úrovni, posílení konkurenceschopnosti a lokalizace investic (přítok

⁴ The governmental program, that sped up SROI, Local Enterprise Growth Initiative (LEGI) was launched in 2005 with the objective of reducing the gap between deprived areas and more prosperous communities elsewhere. Lawlord E., Nicholls J: Hitting the Target, Missing the Point. London: New Economic Foundation 2006

⁵ Also ISO standard quality may cover social dimension. Standards make an enormous and positive contribution to most aspects of our lives. Standards ensure desirable characteristics of products and services such as quality, environmental friendliness, safety, reliability, efficiency and interchangeability - and at an economical cost. There have emerged several attempts to implement ISO/CD 26000 on Social Responsibility in the CR.

kapitálu) do území. Potřeba sociální zodpovědnosti podniků se zvyšuje.

Tento přístup je úzce spojen s etickým auditem. Tento moderní nástroj kultivace firemní kultury přináší informační odezvu, připívá k definování rozvojových zdrojů pro další růst. Sociální audit není pouze zaměřen na analýzy ekonomických nebo finančních podmínek ale také na sociální roli firmy v komunitě. Tzn., že sociální audit zahrnuje širší sociální nebo komunitní cíle (zaměstnanost, ekonomický rozvoj, životní prostředí a dobrovolnost). Etická část auditu se skládá ze systematického posouzení etického programu firmy, zabývá se analýzou etických standardů atd. Audit také pomáhá k identifikaci možných ohrožení v sociální oblasti a přináší posouzení rizik spolupráce s dodavateli. Co se týče praktického uplatnění, pak sociální audit v rámci sociální ekonomiky a sociálního podnikání je na svém začátku.

2. Legislativní a finanční nástroje napomáhající rozvoji

Existuje možnost využití zdrojů OPLZZ.

3. Příklady dobré praxe

Některé iniciativy zabývající se měřením jiných než ekonomických a finančních dopadů investování v místních podmínkách se již v ČR objevily. Většina z nich je však na teoretické úrovni (GA-ČR č. 402/09/0395 – „Specifika financování sociálního podniku a měření sociální a veřejné přidané hodnoty“ or Corporate Social Responsibility like one of the Features of Firms in New Economy, <http://www.vse.cz/aop/abstrakt.php3?!Dcl=157>, avšak některé NNO se je snaží aplikovat. Některé pilotní projekty se zaměřují na testování těchto přístupů V ČR (jako NEK: CZ.1.04/5.1.01/12.00021). Nový velký projekt v této oblasti je implementován Novou ekonomikou v letech 2009 -2011. Tematická síť TESSEA, která byla vytvořena v rámci projektu, chce zaměřit své aktivity též na sociální přidanou hodnotu. Byla založena pracovní skupina Měření usilující o vyhodnocení dopadů sociálního podnikání.

4. Bariéry dalšího rozvoje

V tomto okamžiku neexistuje jednotná a úplná metodologie měření ale spíše spektrum různých návrhů založených na dřívější praxi zaměřených na posouzení podnikatelských a sociálních aktivit. Obecně s výjimkou několika pilotních projektů v ČR není k dispozici žádná univerzální měřící metodika, která by umožnila měření sociální přidané

hodnoty a standardizovala činnost sociálních podniků. Je zde málo praktických zkušeností s implementací nástrojů měření sociální přidané hodnoty a standardů kvality v rámci aktivit sociálních podniků. Neexistuje společenská podpora, která by stimulovala sociální podniky zavádět tyto nástroje měření.

Firemní sociální zodpovědnost si v ČR složitě nachází cestu. Sociálně zodpovědné organizace jsou zavázány dosáhnout Tripple bottom line výsledků při každodenní činnosti. Jsou schopny doplnit tradiční ekonomické cíle se společensky prospěšnými cíly.

5. Návrhy řešení

Toto téma není zahrnuto do intervencí ESF v ČR, avšak aktivity zaměřené na Smart administration – spolufinancované z OPLZZ – by mohly být v tomto směru interpretovány. Program by mohl podpořit sdílení dobré praxe mezi partnery z různých oblastí, rozšíření informací mezi další aktéry (zástupci podnikové sféry, představitelé veřejné správy na národní, regionální a místní úrovni, třetí sektor). Program by mohl stimulovat výměnu příkladů dobré praxe taky mezi partnery ze zahraničí, což by mohlo přispět k porozumění výhodám měření.

6. Aktéři, kteří by měli být zahrnuti, agendy, aktivity, sítě a události, expertní střediska, kteří mají vztah k hlavnímu cíli, a je možné s nimi navázat spolupráci

Bylo by užitečné vytvořit silné vazby mezi MMR, MPSV a ÚHOS - na jedné straně, se zástupci malých a středních podniků, Hospodářské komory, Svazu měst a obcí ČR, sdružením starostů, Asociací krajů ČR, na straně druhé, což by umožnilo sdílet informace.

7. Vazby na operační programy ESF

Toto téma není zahrnuto do intervencí ESF v ČR, avšak aktivity zaměřené na smart administration – spolufinancované z OPLZZ – by mohly být v tomto směru interpretovány. Program by mohl podpořit sdílení dobré praxe mezi partnery z různých oblastí, rozšíření informací mezi další aktéry (zástupci podnikové sféry, představitelé veřejné správy na národní, regionální a místní úrovni, třetí sektor).

8. Další specifické otázky

-

Finanční nástroje a mechanismy rozdělování zdrojů subjektům sociální ekonomiky

1. Současný (dosažený) stav v území/zemi. Jak je problematika chápána?

V České republice je podpora podnikání, pokud se týká oblastí podpory, chápána jako podpora lidských zdrojů, inovací, výzkumu a vývoje, mezinárodního obchodu a podpora rozjezdu a rozvoje podniků. Mezi nástroje podpory podnikání v ČR patří zejména zprostředkování informací, poradenství, poskytování bezúročných nebo nízkouročných půjček, záruk, poskytování prostoru pro podnikání atd. Podpora podnikání v ČR je ve většinové míře poskytována z fondů EU a je určena všem podnikům ovšem s důrazem na malé a střední podniky v průběhu celého životního cyklu podniku, v některých případech je určena také speciálně začínajícím podnikům (např. bezúročný úvěr, či záruka úvěru). Podpora z národních zdrojů byla rokem 2007 zcela ukončena. Definice malého a středního podnikatele pro účely podpory podnikání respektuje evropskou úpravu.

Financování z veřejných zdrojů

První program na podporu podnikání v ČR byl zadán k realizaci ČMZRB v roce 1992. Podpora byla poskytována začínajícím podnikům, podnikům ve znevýhodněných regionech a pro rozvoj špičkových technologií. Později přibýly záruční a poradenské programy. Rok 1997 byl pro podporu podnikání v ČR zlomový. Česká republika se zavázala zpracovat komplexní program podpory zejména malých a středních podniků v souladu s koncepcí EU. Vznikly dva druhy programů: základní a doplňkové. Základní programy se opět zaměřovaly na zvýhodněné úvěry, záruky (mj. také rozvojového a rizikového kapitálu) a poradenství v oblasti exportu. Zvláštní zdroje byly také vyčleněny na podnikání v regionech a to zejména ve znevýhodněných a strukturálně postižených regionech. Poprvé se objevuje tzv. program SPECIÁL (ČMZRB) určený podnikům zaměstnávajícím „problémové“ skupiny osob. Program měl za úkol zvýšení zaměstnanosti občanů z problémových skupin obyvatelstva - poskytoval příspěvek na nově zaměstnávané osoby. Měl doplňkový charakter k ostatním programům podpory malého a středního podnikání - příjemce podpory musel v době podání žádosti využívat podporu z programů podpory MSP podle zákona č. 47/2002 Sb. s výjimkou příspěvku na certifikaci u programu TRH. Koncem devadesátých let přibyl také program poradenský, program na podporu rozvoje průmyslového designu jako konkurenční výhody, a program malých úvěrů. Po vstupu ČR do Evropské unie v roce 2004 byla většina

existujících programů vtělena do Operačního programu Průmysl a podnikání (OPPP). Po roce 2007 se programy národní podpory zúžily na poskytování zvýhodněných úvěrů, záruk, podporu exportu, případně poradenství. Ostatní typy podpory byly zahrnuty do Operačních programů ze zdrojů Evropských strukturálních fondů. Rok 2007 byl posledním rokem národních programů podpory.

Od roku 2008 jsou pro podporu malých a středních podniků určeny pouze operační programy strukturálních fondů, zejména Operační program Podnikání a Inovace (OPPI).⁶

Velká část podpory podnikání v ČR v rámci OPPI je zaměřena na zvýhodněné úvěry, záruky, podporu investic atd. Menší část pak na financování poradenství a vzdělávání, které by posílily kapacitu podniků a podnikatelů a jejich dovednosti. Finanční prostředky vyhrazené na poradenské a podpůrné projekty jsou často předem alokovány pro konkrétní poskytovatele těchto služeb (CzechInvest - programy Poradenství, část programu Školící střediska, CzechTrade - program Marketing atd.). Jediný program, který by mohl být zaměřen na rozvoj kapacit MSP je program Poradenství. Strategií však je podporovat spíše větší a prosperující podniky v jejich dalším rozvoji prostřednictvím větších a tedy finančně rozsáhlejších projektů. Podpora malých podniků a zejména začínajících malých podniků je vnímána jako příliš riziková a administrativně příliš náročná. Pokud se týká dostupnosti podpory, je třeba zmínit, že podnikatelé, kteří chtějí čerpat podporu z OPPI, musí zpravidla minimálně 40 % (dle velikosti podniku a regionu) způsobilých výdajů projektu poskytnout z vlastních prostředků. Splnění této podmínky může být pro SP obzvláště obtížné. Pro ty začínající pak téměř nemožné. Další omezení se týkají odvětví, kam dotace směřují, nejvíce podporovanými oblastmi jsou zpracovatelský a výrobní průmysl až na výjimky, které stanovuje seznam odvětvové klasifikace ekonomických činností.

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s. (ČMRZB), je rozvojovou bankou České republiky. Napomáhá v souladu se záměry hospodářské politiky vlády České republiky a regionů rozvoji malého a středního podnikání, infrastruktury a dalších sektorů ekonomiky vyžadujících veřejnou podporu.

Banka poskytuje řadu tradičních úvěrových či záručních nástrojů pro SMEs. Většina z

---

⁶ OPPI nabízí následující programy: [Potenciál](#), [Inovace](#), [ICT v podnicích](#), [ICT a strategické služby](#), [Prosperita](#), [Rozvoj](#), [Školící střediska](#), [Marketing](#), [Nemovitosti](#), [Poradenství](#), [Eko-energie](#), [Spolupráce](#), [Využití nových finančních nástrojů](#).

nich byla původně financovaná z národních zdrojů, dnes je také podpořena z externích – především ERDF, EIB, CEB – zaměřené na segment obcí a měst. Obdobně jako aktivity MPO jsou zaměřeny na podporu průmyslových oborů a vybraných služeb uvedených v CZ-NACE (národní číselník ekonomických aktivit).

ČMRZB může poskytovat bezúročné půjčky, které zahrnou 90 % uznatelných nákladů.

START (ČMZRB) - cílem programu bylo umožnit realizaci podnikatelských záměrů osob vstupujících do podnikání poprvé nebo s delším časovým odstupem, a to poskytnutím podpory ve formě bezúročného úvěru nebo zvýhodněné záruky s finančním příspěvkem k zaručovanému úvěru. Program Start byl ukončen v lednu 2008 z důvodu vyčerpání zdrojů.

Progres (ČMZRB) měl charakter podřízených úvěrů, zvýhodněných úvěrů, zvýhodněných záruk pro MSP. Zaměřil se na rozvoj informačních a nových výrobních technologií a strategických služeb. Nyní je ukončen. Cílem programu bylo pomocí podpory ve formě podřízených úvěrů umožnit realizaci rozvojových podnikatelských projektů malých a středních podnikatelů, pro které je bariérou získání externího financování nižší vlastní kapitálová vybavenost nebo omezená možnost poskytnout zajištění úvěru a zároveň pomocí podpory ve formě finančního příspěvku k podřízenému úvěru motivovat tyto podnikatele ke zvyšování zaměstnanosti. Program dále pomocí podpory ve formě zvýhodněných úvěrů a zvýhodněných záruk s finančním příspěvkem k zaručovanému úvěru umožňoval realizaci projektů malých a středních podnikatelů v oblasti energetických služeb, které svými efekty přispívají ke snížení spotřeby energie a zvýšení efektivity výroby energie.

Záruka (národní program) představuje preferenční záruky za provozní úvěry, Záruka (jako součást OPPI) představuje zvýhodněné záruky investičních úvěrů. ČMZRB také poskytuje pouze na území jižních Čech zvýhodněné úvěry jako součást rozvojového programu kraje.

První pokusy vytvořit nástroje a mechanismy financování a zahájit podporu sociálního podnikání jsou spojeny s aktivitami OP LZZ a IOP v roce 2009. Až doposud jsou dostupné finanční nástroje přímo zaměřené na sociální ekonomiku financované pouze z ESF a ERDF (jelikož využívají pravidla de minimis).

Většina dostupných finančních nástrojů není přímo zaměřena na subjekty sociální ekonomiky. Tyto entity však mohou využívat nástroje určené ekonomickým subjektům, financující především investiční potřeby.

Finanční nástroje nominálně přímo určené subjektům sociální ekonomiky v ČR čerpají pouze z ESF (detailní informace je uvedena v odstavci 7). Na národní a regionální úrovni finanční nástroje chybějí. Družstva a jiné právnické osoby vytvořené dle obchodního zákoníku mohou využívat dotace a další podpůrné instrumenty určené MSP. Podíl místních orgánů na financování aktivit sociální ekonomiky je slabý – je důsledkem podcenění významu subjektů sociální ekonomiky v životě komunity, i schodků veřejných rozpočtů vyvolaných krizí.

Komerční financování

V ČR je v současné době nabídka bankovních produktů pro drobné, malé a střední podnikatele poměrně rozsáhlá. Banky nabízejí specifické úvěrové produkty přizpůsobené potřebám těchto podnikatelů. Tyto produkty jsou však většinou zaměřeny na podnikatele, kteří již mají určitou historii nebo mohou poskytnout nějakou záruku (např. nemovitost). Začínající podnikatelé bez historie, kteří vhodnou zárukou nedisponují, mají mnohdy potíže při získávání financování na zahájení podnikání od komerčních bank. Nabídka pro tyto subjekty tedy příliš rozmanitá není. Tento problém je tím závažnější, čím je podnik menší a čím má kratší platební historii nebo pokud je začínající podnikatel z řad nezaměstnaných. Financování začínajících drobných podnikatelů často komerční banky považují za příliš rizikové. Některé nově vznikající podniky, jež potřebují externí financování svého rozvoje, a to zejména ty nejmenší, nejsou schopné poskytnout dostatečné záruky k tomu, aby získaly úvěr od komerčních bank.

Všechny banky na trhu mají v nabídce produkty, které jsou určené pro malé a střední podniky, a které slouží k financování provozu či investičního projektu. Setkáváme se tak s kontokorenty a účelovými úvěry poskytovanými za nejrůznějších podmínek. Nejčastější a pro začínajícího podnikatele nepřekonatelnou podmínkou je již zmiňovaná podmínka historie klienta. Většina bank požaduje dvouletou historii, resp. 2 ukončená daňová období (ČSOB, RB, KB). Najdou se ale také výjimky, kde je potřeba předložit pouze roční historii (GE) či půl roku vést obrat přes účty (KB). Jedinou bankou, která má ve své nabídce financování pro začínající podnikatele je Česká spořitelna, kde se jedná o produkt Investiční úvěr 5 PLUS a Provozní úvěr 5 PLUS. Mezi další časté problémy, jak pro zaběhlý, tak především pak pro začínající podnikatelský subjekt, bývá požadované zajištění, které především u investičního

úvěru představuje zástavu nemovitosti, či vysoké poplatky spojené s přidělením úvěru.

Provozní financování je poskytováno především na základě obchodního obratu, nelze tedy odvodit hranici max. limitu, typické je vysoké úročení – často 10-15%, poplatek za poskytnutí úvěru je nejčastěji 0,5-2% z výše limitu. Zajištění – nejčastěji směnkou. Při Investičním financování jsou nejčastěji nabízeny investiční úvěry do 5 mil. Kč (jsou však výjimky, kdy je max. výše produktu až 35 mil. Kč). Splatnost závisí na výši úvěru a schopnosti splácet, preferovány jsou střednědobé úvěry. Výše úroku je individuální, dle rizika a dalších aspektů daného případu, poplatek za poskytnutí úvěru se pohybuje od 0,5% do 2% poskytnutého úvěru. Při zajištění je nejčastěji používána nemovitost, směnka, můžeme se setkat také se zárukou ČMZRB. Některé banky vyžadují spoluúčast klienta na projektu (výše je individuální, zhruba do 20%).

Mikrofinanční služby ve východní Evropě jsou poskytovány zejména tzv. credit unions, v rámci státních programů, nevládními organizacemi, nebankovními finančními institucemi i bankami. Credit unions a banky jsou převážně financovány ze zdrojů soukromého sektoru (úspory, komerční úvěry). Nevládní organizace a nebankovní finanční instituce nejčastěji získávají financování z veřejných zdrojů (granty, zvýhodněné úvěry od rozvojových agentur). Nicméně i v případě těchto institucí rychle vzrůstá podíl financování ze zdrojů soukromých (specializovaní mikrofinanční investoři, mezinárodní finanční instituce). Pouze vládní programy jsou financovány téměř výhradně z veřejných zdrojů (domácích i zahraničních), které jsou vládními orgány vyčleněny na podporu podnikání.

Mikrofinancující organizace se snaží, aby transakční náklady, kterým musí klient při vyřizování žádosti o úvěr čelit, byly minimální. Proces vyřizování žádosti je rychlejší a jednodušší, než v případě komerčních bank. Mnoho mikrofinancujících organizací také navštěvuje klientův domov nebo podnik, za účelem projednání žádosti. Mikrofinancující organizace mnohdy nabízejí svým klientům, kromě financování, také nefinanční podporu a pomoc. Tyto služby zahrnují například pomoc při přípravě podnikatelských plánů, obchodní poradenství, trénink manažerských dovedností atd. a jsou často poskytovány před i po udělení úvěru, aby se zvýšila pravděpodobnost úspěchu podnikatele. Mikrofinancující organizace zpravidla nabízejí produkty vyvinuté speciálně pro potřeby drobných podnikatelů. Poskytují menší úvěry s kratší dobou splatnosti, než je tomu v případě komerčních bank. Mikrofinancující organizace často stanovují úrokové míry v závislosti na

své filozofii. Např. ty organizace, které se zaměřují na sociálně vyloučené osoby, mají sklon stanovovat nižší úrokové sazby, než je základní bankovní sazba. Jiné organizace, které se zaměřují na již existující drobné podniky, mnohdy stanovují vyšší úrokové sazby.

2. Legislativní a finanční nástroje napomáhající rozvoji

Jak bylo uvedeno v úvodní části studie, v ČR doposud pokračuje debata o definici subjektů sociální ekonomiky – podniky, firmy, jejich charakteru a úloze. Avšak panuje přesvědčení o tom, že o těchto subjektů převažují ekonomické aktivity, které však zohledňují společenské/komunitní cíle, socioprofesionální začlenění osob ohrožených sociálním vyloučením a na místní zaměstnanost. Sociální podniky fungují pod různými nominálními formami – obchodní společnosti, družstva, komerční aktivity NNO, atd.

V ČR neexistuje speciální legislativa, která by upravovala podnikání subjektů sociální ekonomiky. Podpora rozvoje sociálních firem a podniků je podobně jako v jiných případech MSP realizována opatřeními MPO, které zastřešuje politiku MSP, původně v souladu se zákonem č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, který je nyní harmonizován s legislativou EU (definice, malých, středních, velkých podniků).

3. Příklady dobré praxe

-

4. Bariéry dalšího rozvoje

V ČR chybí podrobné informace o potřebách sociálních podniků, na základě kterých by bylo možné vytvořit strategii jejich financování. Doposud nebyly zodpovězeny otázky typu – Existuje v tomto segmentu tržní selhání? Je veřejná intervence potřebná? Které typy aktivit mohou přispět k uspokojení potřeb podnikatelů?, které by napomohly vytvořit alokační mechanismus a nastavit finanční nástroje. Nastavení takovéto strategie je nezbytné pro racionální, efektivní a účelové využívání veřejných zdrojů.

V ČR nejsou dostupné vratné či nevratné finanční nástroje zaměřené přímo na sociální podniky, zvláště zaměřené na rozvoj jejich ekonomických aktivit. Doposud nebyla zformulována ucelená strategie dalšího rozvoje sociálních podniků kromě sociálních firem, které jsou úzce zaměřené na zaměstnání znevýhodněných osob, která je podporována MPSV jako součást kohezní politiky.

5. Návrhy řešení

Je potřebné analyzovat současné podmínky v oblasti sociálního podnikání a rozvojové potřeby. Výsledky se pak stanou jedním ze vstupů rozvojové strategie obsahující financování sociální ekonomiky.

Mnoho začínajících MSP ve sféře sociální ekonomiky má zpravidla nedostatečnou schopnost vytvořit vlastní podnikatelský plán či pro potřeby získání externích zdrojů (ze soukromých finančních institucí) připravit kvalitní podnikatelskou strategii s realistickými čísly. Pozornost by se měla zaměřit na zvýšení jejich kapacity.

6. Aktéři, kteří by měli být zahrnuti, agendy, aktivity, sítě a události, expertní střediska, kteří mají vztah k hlavnímu cíli a je možné s nimi navázat spolupráci

Bylo by užitečné vytvořit silné vazby mezi MPO a jeho rozvojovou agenturou CzechInvest, zodpovědnou za rozvoj MSP (dotace, včetně financování z ERDF), ČMRZB (měkká podpora MSP), MPSV (zaměstnanost a začleňování), MMR (koordinace regionálního rozvoje a politiky soudržnosti v ČR), což by napomohlo otevřít diskusi o dalším rozvoji podpůrného mechanismu pro sociální podniky.

Další oblastí je spolupráce mezi zástupci zástupci malých a středních podniků, Hospodářské komory s cílem vytvořit příznivé podnikatelské prostředí, napomáhající čerpat prostředky ze soukromých zdrojů, či využívat smíšených nástrojů.

7. Vazby na operační programy ESF

Evropský sociální fond přispívá k oblasti podpory „Podpora sociální integrace a služeb“ v Operačním programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Aktivity tohoto programu jsou mimo jiné zaměřené na rozvoj sociální ekonomiky, podporu zapojení osob sociálně vyloučených či ohrožených sociálním vyloučením (především postižených osob, dětí, mládeže, etnických skupin, osob z jiného sociokulturního prostředí, imigrantů a uprchlíků, osob po výkonu trestu, atd.) zahrnující podporu a sociálních podniků a firem. OPLLZ je zodpovědné za řízení tohoto programu.

31Možnou podporu sociálním podnikům nabízí prioritní osa OP LZZ Adaptabilita zaměřená na prevenci nezaměstnanosti, podporující investice do lidských zdrojů ze strany podniků, rozvoj znalostí, dovedností a kompetencí u zaměstnavatelů i zaměstnanců, rozšíření možnosti využití flexibilních forem zaměstnání a zavádění moderních systémů

řízení rozvoje lidských zdrojů – především oblast vzdělávání, rozvoj manažerských schopností řeší potřeby MSP. Další možností je využití oblasti podpory rovné příležitosti a mezinárodní spolupráce. Projekty z prioritní osy politiky trhu práce by mohly být relevantní pro sociální podniky z hlediska regionálních partnerství a podpor na vytváření pracovních míst atd.

Evropský fond pro regionální rozvoj spolufinancuje oblast podpory „Služby v oblasti sociální integrace“, aktivity c) investiční podpora poskytovatelům sociálních služeb, zaměstnavatelů a dalších subjektů prostřednictvím rozšiřování a využívání nástrojů sociální ekonomiky v rámci Integrovaného operačního programu. Aktivity tohoto programu jsou mimo jiné zaměřeny na nové podnikatelské aktivity 1) spojené se zaměstnáváním osob znevýhodněných cílových skupin, 2) osoby samostatně výdělečně činné, které jsou členy těchto znevýhodněných skupin, 3) zajištění veřejných služeb v regionu, kde je minimálně 75 % uživatelů veřejných služeb zastoupeno osobami ze znevýhodněných skupin.

Řídícím orgánem tohoto programu je Ministerstvo pro místní rozvoj, avšak administrace těchto aktivit je delegována na MPSV.

Čerpání z obou programů je možné kombinovat. Kontinuální výzvy pro předkládání projektů byly otevřeny na jaře 2009.

8. Další specifické otázky

-

Příloha: Operační program podnikání a inovace⁷

Prostřednictvím Operačního programu [Podnikání a inovace](#) pro období 2007-2013, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, jeho 15 programů podpory, je poskytována podpora především MSP. Finanční prostředky z nich mohou žadatelé využít na spolufinancování podnikatelských projektů ve zpracovatelském průmyslu a souvisejících službách. Peníze pocházejí dílem ze strukturálních fondů EU (85 %) a dílem ze státního rozpočtu (15 %). Z

⁷ Na základě informací z www.czechinvest.org.

Operačního programu Podnikání a inovace jsou peníze vypláceny ve formě nevratných dotací, zvýhodněných úvěrů a záruk. Šanci mají projekty realizované na území celé České republiky vyjma hlavního města Prahy.

Operační program podnikání a inovace se dělí na tyto programy:

Spolupráce

Program Spolupráce je určen těm, kteří chtějí spolupracovat s dalšími společnostmi ve svém oboru či chtějí založit klastr. Je zaměřen 1) na společnosti, které chtějí spolupracovat s univerzitami, výzkumnými institucemi a tak podpořit svoji inovační kapacitu, 2) na regionální správu, která hledá účinný rozvojový nástroj, který by přispěl k ekonomickému růstu a větší specializaci, 3) na univerzity a výzkumné instituce, které chtějí posílit spolupráci na specifických projektech se soukromou sférou. Záměrem je urychlit uplatnění technologií v praxi a komercializovat výsledky jejich výzkumů. Tento program je zaměřený na podporu vzniku a rozvoje kooperačních odvětvových seskupení – Klastrů a Technologických platforem. Obecným cílem programu je vytváření příznivého podnikatelského prostředí, zlepšování podmínek pro podnikání a inovace a rozvoj konkurenční výhody díky zkvalitňování vazeb mezi výzkumem, VŠ a podnikatelskou sférou.

Rozvoj

Cílem programu je prostřednictvím podpory technologií podpořit růst výkonů a konkurenceschopnosti (flexibility) malých a středních podnikatelů vedoucí ke zlepšení jejich pozice na trhu a v souvislosti s tím i k udržení, případně růstu počtu pracovních míst.

Podpora v rámci programu Rozvoj je směřována do regionů se soustředěnou podporou státu vymezených v příloze usnesení vlády č. 560/2006, usnesením vlády č. 829/2006 a do regionů s vyšší mírou nezaměstnanosti. Zvláště tento podprogram je využitelný sociálními podniky.

Marketing

Program Marketing je zaměřený na rozvoj aktivit českých exportérů na zahraničních trzích a zvýšení využití exportních příležitostí, které na světovém trhu existují. V rámci programu je podporováno např. získávání marketingových informací v souvislosti se vstupem na zahraniční trhy, tvorba studií vstupu na tyto trhy, prezentace podniku na veletrzích a výstavách v zahraničí a s tím související tvorba propagačních materiálů.

Inovace

Program podporuje dva typy projektů. Inovační projekty - u projektů uplatňujících nová, originální řešení program umožní českým firmám pořízení moderních strojů, zařízení, know-how a licencí nutných k jejich realizaci. Podobný program podpořil v období 2004 - 2006 více jak 100 firem a přispěl tak k jejich dlouhodobému růstu. Řada úspěšných žadatelů se prosadila s novými produkty na evropském i světovém trhu a dále se úspěšně rozvíjí. Projekty na ochranu práv průmyslového vlastnictví - v tomto případě program přispěje k ochraně nehmotných statků v podobě patentů, užitečných vzorů, průmyslových vzorů a ochranných známek.

ICT v podnicích

Tento program umožňuje díky dotacím získat prostředky na rozšíření nebo zavedení informačních a komunikačních technologií (hardware, software) v malých a středních podnicích. Dotace mohou napomoci zefektivnit např. vnitřní chod nebo vnější vztahy podniku.

Prosperita

Jednou z bariér rozvoje ekonomiky ČR je nedostatečná komunikace a spolupráce mezi oblastí výzkumu, reprezentovanou např. vysokými školami či výzkumnými institucemi a podnikatelskou sférou. Vytváření příznivého prostředí pro spolupráci obou těchto stran je právě cílem programu Prosperita.

K podporovaným aktivitám patří zakládání a další rozvoj vědeckotechnických parků, podnikatelských inkubátorů, center pro transfer technologií a také vytváření sítí business angels, které podněcují vznik a rozvoj inovativních firem.

Eko-energie

Program je přednostně zaměřen na všechny typy energetických úspor, zvyšování energetické účinnosti, dále na využití obnovitelných zdrojů energie a konečně je určen i pro podporu výroby briket a pelet. Příklady projektů: rekonstrukce vodní elektrárny, výstavba bioplynové stanice, výměna otopného systému, zateplení budov (vyjma rodinných a bytových domů) apod.

Potenciál

Program Potenciál pomáhá podnikatelským subjektům zavádět a rozšiřovat kapacity potřebné pro realizaci výzkumných, vývojových a inovačních aktivit jejichž výsledky jsou následně využity ve výrobě. Podporu je možné získat na investice do zřízení nebo rozšíření vývojového centra (oddělení) zaměřeného na výzkum a vývoj výrobků nebo technologií, a to včetně vývoje specifického softwaru nutného pro inovaci výroby, který je nedílnou součástí

výrobních nebo technologických. Centrum by mělo přispívat k zavádění technologicky nových nebo inovovaných produktů, produkčních řad, výrobních procesů a technologií. Musí však existovat reálný předpoklad, že výsledky práce centra budou skutečně použity ve výrobě.

Školící střediska

V rámci tohoto programu mohou podniky žádat o dotaci na výstavbu, rekonstrukci, pořízení či vybavení školících center nebo školících místností. Záměrem programu je podpořit subjekty, které usilují o vytvoření kvalitního zázemí pro vzdělávání. Podmínkou však je, aby se ve školícím středisku vzdělávali především zaměstnanci podniků, které působí ve vymezených oborech přesně definovaných ve výzvě.

ICT a strategické služby

Program ICT a strategické služby je zaměřen na rozvoj informační a znalostní společnosti, a to podporováním nabídky nových ICT produktů a služeb. Podporu je možné získat zejména na tyto aktivity: vývoj software, centra sdílených služeb, centra zákaznické podpory, centra oprav high-tech výrobků a technologií.

Poradenství

Poradenství v novém programovacím období 2007-2013 umožňuje malým a středním podnikům vylepšit vnitropodnikové procesy a dosahovat kvalitnějších výsledků. Cílem je větší kvalita a dostupnost poradenských služeb, informačních a vzdělávacích služeb pro SME a tím zlepšit jejich konkurenceschopnost. Budou moci si svobodně vybírat z kvalitních a prověřených poradců, bude jim umožněno srovnávat se anonymně s podniky z celého světa a mohou se stát první volbou pro investory na místním trhu. Budou mít také přístup jak k ekonomickým a technologickým trendům, tak i k husté místní informační a poradenské infrastruktuře.

Nemovitosti

Program Nemovitosti umožňuje získat finanční podporu na přípravu podnikatelských zón, rekonstrukci staveb a částečně i na výstavbu nájemních objektů v sektoru zpracovatelského průmyslu, dále také strategických služeb a technologických center. Cílem programu Nemovitosti je podněcovat vznik a rozvoj podnikatelských nemovitostí včetně související infrastruktury, a přispět tak ke vzniku funkčního trhu nemovitostí a ke zlepšení investičního a životního prostředí České republiky. Program je zaměřen na podporu projektů realizovaných ve všech hlavních fázích životního cyklu nemovitosti, tj. projektů přípravy, výstavby, rozvoje i regenerace nemovitostí, přičemž důraz bude kladen zejména na rekonstrukci nemovitostí.

Využívání Nových finančních nástrojů

V OPPI jsou zahrnuty Nové finanční nástroje zaměřené na využívání nedotačních nástrojů podpory inovačních projektů start-up společností a firem v růstové fázi spojených s velkým rizikem. Tyto nástroje nemají charakter úvěru či dotace nýbrž představují vstup kapitálu investora do společnosti s cílem zajištění jejího dalšího rozvoje.

Princip Venture kapitálového fondu je založen na vstupu investora (fondu) do vybraného podniku navýšením jeho základního kapitálu. Tím podnik získá potřebné zdroje. Po předem stanoveném období je kapitálový podíl fondu odprodán a investice se vrací zpět do fondu. Hlavním cílem těchto fondů je tedy investici zhodnotit, prodat a investovat do jiných příležitostí. Více informací o [venture kapitálových fondech](#).

Jednou z možností realizace této oblasti je využití finančních nástrojů v rámci společné iniciativy Jeremie. Jde o nástroj Evropské komise a Evropského investičního fondu na podporu rizikového kapitálu, mikropůjček a záruk pro malé a střední podniky. V současné době je ve fázi přípravy zahrnující mapování situace v České republice s cílem zjištění potřeb malých a středních podniků v této oblasti.

Business angels jsou investoři (jednotlivci), kteří jsou dostatečně movití, aby mohli svůj vlastní majetek investovat do podniků či projektů, které jsou pro ně zajímavé. Nehledají pouze nejvyšší výnos a minimum rizika, hledají především oblast, ve které se mohou aktivně angažovat a využívat své zkušenosti a kontakty pro podporu růstu firmy, do níž investují.

Pro inovativní firmy připravila agentura Czechinvest nový projekt nazvaný Investiční fórum pro SME, v rámci kterého firmy mohou prezentovat své inovační projekty a své rozvojové plány s cílem zaujmout posuzovatele z různých Venture kapitálových fondů, zástupce Business angels a individuální investory. Každá společnost nejprve musí předložit hodnotící dokumentaci svého projektu, která následně prochází předběžnou výběrovou procedurou. Pouze 10 nejzajímavějších projektů dostane šanci utkat se finanční zdroje. Czechinvest následně nabízí vybraným společnostem součinnost při přípravě jejich prezentací: příprava business plánu, příprava prezentace investičního projektu před finančními posuzovateli, poradenské služby a expertní konzultace profesionálů v oblasti finančního managementu.

Další aktivitou agentury je organizování bankovních kulatých stolů, které spojují zástupce finančních institucí, investorů a dalších entit, které ovlivňují nabídku finančních zdrojů. Diskutovanými tématy jsou bankovní nástroje užívané k podpoře MSP, kombinace financování prostřednictvím dotací ze strukturálních fondů a bankovních úvěrů, konzultační služby pro MSP, podpora podnikání v nové programové periodě.

